

MEDDELELSER

FRA

DET NORSKE MYRSELSKAP

Nr. 6

Desember 1970

68. årg.

Redigert av Ole Lie

INTERNATIONAL PEAT SOCIETY

Av dr. agr. Aasulv Løddesøl.

Rapport fra Rådsmøtet i International Peat Society (I.P.S.) i Warszawa, med etterfølgende Symposium vedkommende myr- og torvproblemer i Nowy Sacz og ekskursjoner i Sør-Polen i tiden 1.—9. juni 1970.

I. Rådsmøtet i Warszawa.

Møtet ble holdt i Viseministeriet for småindustri, hvor minister *M. Marzec* hilste rådsmedlemmene velkommen. I Polen sorterer torvdriften under Industridepartementet, men Landbruksdepartementet deltar i forskning og undersøkelser vedkommende jordbruksmessig utnyttelse av myrene. En foreløpig registrering viser at det finnes ca. 15 millioner dekar myr i Polen, det tilsvarer ca. 5 % av landets totalareal. Torvmassene i de polske myrene er foreløpig anslått til ca. 26 billioner m³ nyttbar masse. *Detaljerte myrundersøkelser* er nå satt igang. Ministeren ønsket til slutt et godt resultat av konferansen.

Visepresident *R. A. Robertson* (U.K.) åpnet Rådsmøtet, og ba Rådet om å godkjenne Presidentskapets forslag om å velge professor *dr. Erkki Kivinen*, f.t. rektor ved Helsingfors Universitet, som ny president etter avdøde professor *A. Sundgren*. Forslaget ble enstemmig vedtatt, og den nye president, som tidligere var medlem av Rådet, overtok ledelsen av møtet. I sin åpningstale ga Presidenten uttrykk for det smertelige tap som I.P.S. hadde lidt ved professor *Sundgrens* bortgang.

Presidenten ga så ordet til formannen i *Den polske nasjonale komité under I.P.S., Doz. Okruszko*, som i et lengere foredrag redegjorde for arbeidet innen myr- og torvforskningen i Polen både før — og etter — siste krig. Han nevnte bl.a. at den industrielle utnyttelse av torva i myrene til ulike formål har størst interesse for tiden. Torv benyttes også i medisinen i atskillig utstrekning. Myr dyrking og skogreising på myr er også aktuelle arbeidsoppgaver, om enn i mindre grad. For tiden hadde man ca. 20 større torvfabrikker, og

produksjonen av torvstrø utgjorde ca. 1 million baller årlig, uttalte han. Interessen for internasjonalt samarbeid for utviklingen av såvel forskningen som de rent praktiske sider ved utnyttelsen av myr- og torvressursene var derfor meget stor i Polen, uttalte han til slutt, og ønsket gode resultater av samarbeidet i årene fremover. Med dette var den formelle side ved Rådsmøtet gjennomført og Generalsekretæren kunne presentere programmet for Rådsmøtet, som ble enstemmig godkjent av Rådet.

1. Referat fra Presidentskapets møte i Bad Zwischenahn, Vest-Tyskland, 6.—8. april 1970 ble fremlagt, og likeså I.P.S.'s regnskap for 1969. Både referat og regnskap ble enstemmig godkjent av Rådet.
2. Sammenslutningen av I.P.S. og I.G.M. (Internationale Gesellschaft für Moorforschung), som var foreslått av representanter for de to selskaper, og som var godkjent av Presidentskapet, ble bifalt av Rådet. I denne forbindelse ble følgende nominasjoner godkjent av Rådet: Professor dr. A. Belak, Ungarn, som vise-president av I.P.S. og professor dr. V. Puustjärvi, Finland, som medlem av Rådet av I.P.S.
3. Under forutsetning av at visse formelle sider ved nasjonalt medlemskap under I.P.S. gikk i orden, ble følgende nye land godkjent som medlemmer: Kanada, Østerrike og Polen.
4. P.g.a. sammenslutningen av I.P.S. og I.G.M. ble det antydnet at Tsjekkoslovakia (CSSR) skulle kunne slutte seg til I.P.S. som *kollektivt medlem*. Søknad om dette ville bli sendt I.P.S. i sin tid. Tidligere har CSSR vært medlem av I.G.M.
5. I Sverige arbeides det f.t. med dannelse av en *nasjonal komité* under I.P.S. Det ville imidlertid ta en del tid før endelig svar kunne gis, iflg. den svenske delegerte, direktør N. Wahlquist.
6. Arbeidet innen de oppnevnte 5 arbeidsgrupper (Commissions) ble kommentert av Presidenten. Gruppe I var allerede i full gang med arbeidet, og hadde fastsatt nytt møte sammen med gruppe V i Helsingfors i mai 1971. Det foreløpige program for arbeidet innen de øvrige arbeidsgrupper ble presentert, og godkjent av Rådet. Arbeidsgruppene ble — som meddelt i tidligere rapporter — oppnevnt av Rådet på møtet i Dublin 25.—29. mai 1969.
7. Foreløpig program for 4. *Internasjonale torvkongress* i Helsingfors 1972 ble lagt frem av dr. E. Ekman, som er sekretær for den finske organisasjonskomitéen. Det ble besluttet at kongressen skulle holdes i slutten av juni måned. Videre ble det besluttet å anmode de oppnevnte arbeidsgrupper om assistanse når det gjaldt å skaffe vitenskapelige rapporter til kongressen. Dr. Ekman la også frem foreløpig program for tekniske ekskursjoner i Finland etter kongressen. I denne forbindelse ble det besluttet å spørre *Den russiske nasjonale komité* under I.P.S. om

mulighetene for å arrangere tekniske ekskursjoner også i USSR etter kongressen. Likeså var man interessert i russisk assistanse når det gjaldt oversettere fra russisk til engelsk og tysk — og omvendt.

8. Forslag til budsjett for 1970 — stort \$ 8.400,— ble fremlagt av Generalsekretæren, A. K. Dergunov. Forslaget ble godkjent av Rådet.
9. Etter forslag av Presidentskapet ble Dr. agr. Aasulv Løddesøl enstemmig valgt som 1. æresmedlem av *Det internasjonale myr- og torvselskap*.
10. Rådet uttalte tilslutt sin anerkjennelse og takknemlighet til Den polske nasjonale komité under I.P.S. for all gjestfrihet som var vist oss, og for utmerket organisasjon og planlegging i forbindelse med Rådsmøtet.
11. Presidentskapets neste møte ble besluttet holdt i Skottland den første uken av mars 1971.
12. Rådet besluttet å holde sitt neste årsmøte i forbindelse med det symposium som arbeidsgruppene I og V har vedtatt å holde i Helsingfors i mai 1971.

II. Symposium i Nowy Sacz vedk. myr- og torvproblemer.

Den 4. juni startet Rådets medlemmer — og de øvrige deltakere i Warszawamøtet — ialt ca. 50 personer fra 17 land — på den 460 km lange bussturen til Nowy Sacz. Det var *Technicians General Organisation*, avdelingen for *Water, Husbandry, Engineers and Technicians Association* — med sete i Warszawa — som hadde innbudt Rådets medlemmer til å delta i avdelingens *V-th International Colloquium on Peat Problems* i tiden 5.—8. juni. De to siste dagene var avsatt til ekskursjoner i Sør-Polen.

Under bussturen Warszawa—Nowy Sacz ble det lagt inn et besøk ved en fabrikk for fremstilling av *torvkoks*, på tysk kalt «*halkoks*», som ble brukt i *fargeindustrien*. Dette anlegget, *Grotkowice Torfbe-trieb*, beliggende ved Moor-Szarow øst for Krakow, fikk sitt råmateriale fra en nærliggende myr, ca. 2700 dekar, ca. 1,5 m dyp, fikk vi oppgitt. Den årlige produksjon av torv var ca. 3000 tonn, herav gikk 2000 tonn til koksproduksjonen og ca. 1000 tonn til landbruksformål. Det regnet sterkt da vi besøkte anlegget, men vi fikk allikevel et inntrykk av koksframstillingen, som foregikk i åpne «gruber» hvor de maskinfremstilte, kubisk formede torvstykkene, ble forkokset eller «brent». På tross av regnværet sto røk og flammer høyt til værs. Den videre foredling av koksen til pulver, og bruken av dette i fargeindustrien, ble ikke nærmere forklart for ekskursjonsdeltakerne, tiden strakk ikke til for detaljer.

Selve *myrsymposiet* i Nowy Sacz hadde meget stor tilslutning, deltakerantallet ble oppgitt til ca. 400 à 450 personer, de aller fleste

fra Polen, men også en del fra Øst-Tyskland, foruten deltakerne i Warszawa-konferansen. Foredragene som var anmeldt, ialt 35, var ordnet i tre seksjoner, nemlig:

Seksjon I. Bruk av torv i hagebruk og som gjødselmiddel.

Seksjon II. Utnytting og fabrikasjon av torv.

Seksjon III. Bruk av torv som legemiddel.

I seksjon I — hvor undertegnede fortrinnsvis deltok — var anmeldt 19 foredrag. En del av disse var falt ut, men noen nye var kommet til. I seksjon II var anmeldt 9 foredrag, og i seksjon III var 7 foredrag forhåndsannmeldt.

Åpningsmøtet og møtene i Seksjon I ble holdt i Nowy Sacz's største kino, *Haal of the Cinema Wolnosci*, hvor mulighetene for visning av grafiske fremstillinger, kartter og films, var meget gode. Referat av foredragene, og av diskusjoner i forbindelse med disse, vil det føre for langt å ta med her.

III. Ekskursjoner i Sør-Polen 7.—8. juni.

Med utgangspunkt i Nowy Sacz gikk turen den 7. juni, som var søndag, gjennom Nowy Targ-distriktet hvor byen *Krynica*, et berømt helsesenter, var det viktigste stoppestedet. I *Krynica* er det bygget et større sykehus i forbindelse med en mineralvannkilde, som går for å være det mest kjente i hele Europa. Sykehuset er behandlingshjem for reumatikere, og de medisinske torvbadene, med torv fra *Machnaczk*a og *Czarny Dunajec*-distriktet, som sies å ha sterkt helbredende virkning. Det ble bl.a. fortalt at mange syke og nerveskadede etter siste krig var blitt helbredet her.

Torva som ble brukt var sterkt humifisert, og «torvgrøten» i badekummene var tyktflytende, nærmest viskøs av konsistens. Vi fikk gjennomgått og demonstrert en rekke behandlingsmåter — og apparaturen som ble benyttet — av legene ved kurstedet. M.a.o. fikk vi et interessant kurs i helselære. I tillegg til dette fikk vi smake på mineralvannet fra den berømte kilden, som ble oppdaget i 1754, og som nå var bygget inn og dannet sentrum i selve sykehusanlegget.

Foruten som helsesenter er *Krynica* kjent som senter for vintersport hvor ca. 40 000 turister driver ulike former for trening hvert år.

Tilbaketuren til Nowy Sacz ble lagt om *Nawojowa* hvor det er en statslandbruksskole («*Technicum*»), og dessuten en stasjon for ørretoppdrett. Her ble det servert middag for deltakerne, som dessuten fikk en festlig mottakelse med nasjonal musikk av bunadskledte musikanter. Det ble også arrangert en skogtur til *Dolina Stonica* (Solskinnsdalen), en festplass høyt oppe i skogen ca. 6 km fra *Nawojowa*, hvor musikkorps og en rekke folkedansere underholdt med musikk og polske nasjonaldanser, et festlig innslag som deltakerne satte stor pris på.

Ekskursjonen den 8. juni startet fra Nowy Sacz og fulgte den samme ruten som dagen forut gjennom Nowy Targ-distriktet til Stary Sacz. Herfra fulgte vi den vakre Dunajec-river-dalen, med elva i dalbunnen og blomstrende frukthager — vesentlig epletrær — langs veien. Fra et turistmessig synspunkt var ruten valgt med stor omhu, dette distriktet er regnet for det vakreste i hele Polen. Utsikten — bl.a. mot Tatra-fjellene — med snø på de høyeste toppene, og selve høgfjellsstrøkene som vi passerte, var et syn verd. Underveis ble besøk i en vakker gammel katolsk trekirke i Debno lagt inn i programmet, en turistattraksjon av rang.

Det var *Zakopane* som var endepunktet for ekskursjonen denne dagen, beliggende i et trangt dalføre i 800—1000 m høyde over havet. Av *faglig* interesse under dagens program, var det i ekskursjons-guiden foreslått besøk ved 4 myrområder, som jeg nevner her i den rekkefølge de er nevnt i programmet:

1. *I Nowy Targ-området*, ca. 4 km sør-øst for byen Nowy Targ, ligger en ca. 640 dekar stor myr, kalt «*Bór na Czerwonya*», karakterisert som «a high peatland reservation», altså nærmest en «høgmyr», etter norsk terminologi.
2. *I nærheten av Ludzmiierz* — ca. 5 km vest for Nowy Targ — er det en «høgmyr» kalt «*Przymiarki*», som i en årrekke har vært nyttet til torvstrø og brenntorv av den lokale befolkning. Størrelsen av myrfeltene i hele Czarny Dunajec-dalføret, er oppgitt til 620 dekar, med en midlere dybde av 2,2 m og et askeinnhold på 2,7 %.
3. *I Púscizna Wielka-distriktet* ligger et stort myrkompleks, størrelse ca. 5800 dekar, også karakterisert som «høgmyr». Ca. 1000 dekar av dette myrområdet nyttes nå av et lokalt kompani, fortrinnsvis til torvstrø. Dybden av myrene der oppgis til ca. 3,5 m i gjennomsnitt, og torvas askeinnhold varierer fra 1 til 7 %. Den øvrige del av myrene er utlagt som naturreservat.
4. *I Tatra-fjellene*, nærmere bestemt innen *Toporowy Staw Wyżnyfeltet*, er det i ekskursjonsprogrammet nevnt et «fenomen» hvor et fjellvatn er omdannet til torvmyr, men med et mindre tjern i midten av myrfeltet. Dette utgjør nå en del av Tatra Park-reservatet. Tykkelsen av torvlaget er oppgitt til ca. 4 m, og under dette er det fremdeles fritt vann.

Under befaringen ble det bare anledning til å besiktige det andre av de nevnte myrområdene, tiden strakk ikke til mer. De viktigste årsaker til dette var de lange avstandene og de mange deltakere, med ialt 8 fullstappede busser til å begynne med. Dessuten krever

oversettelse til flere sprog atskillig tid. I dette tilfelle gjaldt det oversettelse fra polsk til engelsk, tysk og russisk, og i enkelte tilfelle også til fransk (for rumenere, bulgarere og ungarene).

Tilbaketuren fra Nowy Sacz til Warszawa den 9. juni ble for mitt vedkommende foretatt med en minibuss, bl.a. sammen med direktør *Jan Filipowicz*, som er sjef for planleggingsavdelingen innen the Technicians General Organisation. Ved det kjente helsesenteret *Busho* inspiserte Filipowicz et «meliorationsprosjekt», som vi på norsk kan kalle et utbygningsdistrikt, omfattende 14 myrområder, hvor den polske stat drev omfattende torvproduksjon. Når myrene er avtorvet, blir oppdyrkningsarbeidet satt igang og områdene bebygget. Både torvdriften og kolonisasjonsarbeidene bygger på en meget grundig planlegning, som vi fikk demonstrert i form av karter, plansjer og økonomiske kalkyler. Det var interessant å få et glimt fra arbeidet som drives i Polen når det gjelder en rasjonell utnyttelse — og senere bruk — av de polske myr- og torvressursene, som foregår helt i statlig regi. Det årlige budsjett for arbeidet innen dette utbygningsområdet, beløp seg til ca. 4,2 millioner norske kroner.

Turen videre til Warszawa gikk gjennom byene Tarnow, Dabrowa Tarnowska og Kielce. Av turistmessig interesse ble i sistnevnte, byens vakre rådhus besiktiget, og dessuten avlagt besøk i stedets katolske kirke hvor kveldsmessen nettopp da ble holdt.

SPREDTE IAKTTAKELSER FRA ENGELSK LANDBRUK

Av dr. agr. Paul Solberg.

Britisk Graslandforbund er en aktiv og vel utbygget organisasjon, stiftet straks etter siste verdenskrig, og feiret således i år sitt 25-årige beståen. Av møter er det (foruten vintermøter) ett sommermøte som blir avviklet mer i retning av et større stevne, og varer i 4—5 dager. Dette møte altererer mellom forskjellige fylker over det hele land, gjerne med en landbrukshøgskole som sentrum. På sommermøtet holdes ingen egentlige fagforedrag, bare det som vedkommer enkelte sider av forbundets administrasjon blir drøftet. Hele arrangementet baseres på daglige utferder til framstående gardsbruk hvor driftsmønster og resultater blir demonstrert og diskutert.

Møtestedet var denne gang lagt til Shropshire, i det sørvestlige England, med fylkets landbrukshøgskole som administrerende vert. Jeg har tidligere hatt høve til å delta i dette sommerstevne, og i for-